

Hoogintelligent en hoogbegaafd

Een korte uiteenzetting

Maud Kooijman

Smal en breed

Hoge intelligentie (een hoog IQ) is slechts één aspect van hoogbegaafdheid. Hoogbegaafdheid is een veel *breder* begrip dan hoge intelligentie.

Metten

Hoge intelligentie wordt bepaald aan de hand van de score op een intelligentietest (bijvoorbeeld de WAIS). Een IQ van 100 is gemiddeld. Een IQ van 135 of hoger wordt vaak benoemd als hoogbegaafdheid. Maar eigenlijk is dat een foute benaming. Het gaat hier om hoge, zeer hoge, of extreem hoge “intelligentie-zoals-die-door-de-WAIS-gemeten-wordt”. Voor *hoogbegaafdheid* bestaat er nog geen test (is in ontwikkeling bij OYA).

Aspecten

Aan hoogbegaafdheid vallen veel méér aspecten te onderkennen (zie Delphi-model):

grote autonomie (eigenstandigheid)

hoge intelligentie, analytische vaardigheden, meta-cognitief vermogen

grote leergierigheid, sterke gedrevenheid

grote liefde voor en drang tot abstracte of concrete scheppende bezigheden

hoge sensitiviteit, verfijnde waarnemingszin

zeer rijk geschakeerde binnenwereld (verbeelding, fantasie, genuanceerd emotioneel leven)

grote intensiteit, heftigheid

groot vermogen tot hanteren van complexiteit

grote creativiteit, groot probleemoplossend vermogen, innovatieve geest

hoge snelheid

Sommige schrijvers vermelden ook: groot rechtvaardigheidsgevoel, maar o.i. is dat een combinatie van hoge intelligentie, scherp waarnemingsvermogen en grote autonomie.

Hoogbegaafdheidsprofielen

Doordat hoogbegaafden op alle aspecten van hoogbegaafdheid verschillend kunnen scoren, zijn er veel hoogbegaafdheidsprofielen te onderscheiden. Sommige profielen laten sterke pieken en dalen zien, andere zijn gelijkmatiger. Er zijn grote verschillen tussen hoogbegaafden onderling.

Niet zo'n hoog IQ en toch hoogbegaafd

Het is *niet* nodig om op echt *alle* kenmerken van hoogbegaafdheid (zeer) hoog te scoren. Zo kunnen mensen met een lager IQ (bijvoorbeeld 120) toch hoogbegaafd genoemd worden, omdat zij op alle of veel andere kenmerken hoog tot zeer hoog scoren.

Scheefgroei

Alle aspecten van hoogbegaafdheid kunnen ook in hun negatieve tegendeel ontaarden. Ze worden dan overdreven neergezet of raken te sterk ontwikkeld. Te grote autonomie kan bijvoorbeeld ontaarden in anarchie, eigenwijzigheid. Te grote fantasie kan ontaarden in wanen etc. Traumatisering kan bepaalde aspecten van hoogbegaafdheid volledig doen ondersneeuwen of ernstig beschadigd doen raken.

Overlap

IQ-testen meten vooral denkvaardigheden, maar ook handelingsvaardigheden. Beide vaardigheden zijn voor een groter of kleiner deel terug te zien bij enkele andere aspecten van hoogbegaafdheid dan hoge intelligentie. Zo meten IQ-testen in zekere zin ook: snelheid, vermogen tot hanteren van complexiteit, motivatie/gedrevenheid, goede waarnemingsvaardigheden e.d. Het Delphimodel benadrukt bepaalde aspecten uit de WAIS en voert daarnaast andere aspecten in.

Uitslag IQ-test

De uitslag van een IQ-test kan (tot tien IQ-punten) te laag uitvallen ten gevolge van medicijngebruik, slaapgebrek, faalangst, perfectionisme, vermoeidheid en concentratiestoornissen. Ook het niet uitgedaagd worden door de gemakkelijke beginvragen van een IQ-test (waardoor delen van de IQ-test eigenlijk te vroeg gestopt worden) kunnen tot een te lage score leiden. En tot slot kunnen psychiatrische stoornissen tot te lage IQ-scores leiden. Een IQ-test kan nooit te hoog uitvallen.

Spits neurologisch systeem

De basis van hoogbegaafdheid is gelegen in een spits neurologisch systeem (in tegenstelling tot een stomp neurologisch systeem). Een spits neurologisch systeem functioneert 'scherper', genuanceerder, preciezer etc., dan een stomp neurologisch systeem. Dat laatste is trager, minder secuur, minder multi-actief etc.

Fysieke component

Deze neurologische basis maakt dat hoogbegaafden vaak last hebben van eczeem, allergieën, intoleranties en voedingsdeficiënties. Het maakt ook dat zij anders reageren op medicatie. Wellicht ook zijn zij vatbaarder voor bepaalde ziekten (ME, MS, fibromyalgie en andere auto-immuunziekten).

Vooroordelen

Het is een vooroordeel dat hoogbegaafden moreel hogerstaande mensen zijn (Hitler was ook hoogbegaafd), dat zij geen ondersteuning, bemoediging, aansporing of hulp nodig hebben en dat zij allemaal beroemd, rijk, succesvol en hoogpresterend zijn. Het is ook een vooroordeel dat alle academici hoogbegaafd zijn en dat niet-academici niet hoogbegaafd zijn. Veel kunstenaars (schrijvers, musici, toneelspelers etc.) en topsporters zijn hoogbegaafd. Veel zwervers ook. Het VMBO herbergt veel onderpresterende hoogbegaafden.

Psychische en psychiatrische problemen

Er is overlap tussen hoogbegaafdheid en hoge intelligentie enerzijds en ADHD, Asperger (autisme) en enkele persoonlijkheidsstoornissen (bijvoorbeeld de narcistische) anderzijds. Hoogbegaafden kennen een precair psychisch evenwicht dat, eenmaal verstoord, gemakkelijk ernstig uit balans kan raken.

Interne publicatie OYA

© Maud Kooijman, 2005